

SEGONES JORNADES SOBRE BOSCOS MADURS A CATALUNYA

Escola de Capacitació Agrària Forestal Finca Casa Xifra,

Santa Coloma de Farnés, abril de 2013

CONCLUSIONS

Sobre el concepte de bosc madur i l'actitud social envers els boscos madurs

A escala mundial, la destrucció de boscos primigenis, vells o madurs, segueix un ritme exponencial, malgrat el Conveni de la biodiversitat i les polítiques per a salvaguardar-la. Entre les cimeres de Rio (1992) i Rio+20 (2012), la destrucció de jungles tropicals, els ecosistemes terrestres més rics en biodiversitat, va assolir un ritme d'uns 17 milions d'hectàrees a l'any.

A escala europea, només el 5% dels boscos que existeixen es consideren inalterats per la intervenció humana, i la tendència és a la reducció. El 80% dels boscos considerats naturals, es troben a la Federació Russa i a Romania i Bulgària, especialment. Segons l'Agència Europea de Medi Ambient (2009), a la Unió Europea, el 65% dels hàbitats forestals es troben en estat de conservació 'desfavorable' o 'dolent', fet explicable, principalment, per la destrucció continuada de boscos madurs o vells, que són els més rics i diversos en hàbitats i espècies.

A les Primeres Jornades de Boscos Madurs (Les Planes de Son, 2001) es va debatre extensament el concepte de bosc madur, una vegada constatat que a Catalunya resten molt pocs boscos vells (*old growth forest*) pròpiament dits. Tanmateix, no sembla fàcil de consensuar una definició precisa del que s'entén per bosc madur, que serveixi a tot arreu, ja que el grau de maduresa segueix un gradient continu, i els criteris per definir el límit entre bosc madur i premadur comporten sempre elements subjectius. És, doncs, una decisió que depèn del context forestal, i que té una dimensió social més que no pas científica.

Els criteris adoptats en l'Inventari de boscos del CREAM (2011) es consideren acceptables per definir els boscos madurs a escala catalana, tot i que hi ha boscos madurs importants que no hi apareixen. D'altra banda, els criteris aplicats en els inventaris dels boscos madurs de la Garrotxa, el Montseny i el Parc Natural de l'Alt Pirineu també semblen adequats per utilitzar-los a escala comarcal o local.

Atès que la tala, és a dir, el rejuveniment de boscos madurs té uns impactes negatius irreversibles a l'escala de les nostres vides, es considera que no cal debatre més el concepte de bosc madur, sinó centrar-se en les vies per protegir efectivament els boscos madurs que ja s'han inventariat i catalogat, abans no siguin tallats.

La societat valora i aprecia cada vegada més els boscos madurs. Ara bé, els valors més preuats solen ser els estètics, històrics, identitaris, ... és a dir, culturals i espirituals, en un sentit ample, més que no pas els valors científics. Uns valors que es poden percebre millor quan hom s'endinsa al bosc en silenci.

SEGONES JORNADES SOBRE BOSCOS MADURS A CATALUNYA – CONCLUSIONS 2013

Des de l'Estratègia Mundial de Conservació (1980), el concepte de conservació inclou quatre dimensions diferenciades: preservació, protecció, ús sostenible i restauració. Els pocs i minúsculs boscos madurs que resten al país s'han de preservar i protegir amb cura. No és possible restaurar-los –almenys a l'escala de la nostra generació- i menys encara fer-ne un ús extractiu.

Sobre l'estat i les amenaces al boscos madurs de Catalunya

Els boscos madurs que resten Catalunya són molt escassos (entorn d'un 1% de la superfície arbrada), molt petits (0,5-10 ha), i n'hi ha pocs que estiguin protegits efectivament. Tot i que la gran majoria (>90%) es troben dins d'espais de la xarxa Natura 2000, la seva conservació és incerta i planen amenaces damunt d'una part d'ells, atès que la major part d'espais protegits no gaudeix d'una protecció efectiva, i que les activitats tradicionals, com són els aprofitaments fustaners i de llenyes, hi són permeses.

Els boscos madurs inventariats pel CREAM (2011) equivalen al 0,3% de la superfície forestal arbrada de Catalunya. Estudis elaborats per l'Institut de Medi Ambient de la Universitat de Girona, que contemplen altres boscos madurs inventariats o catalogats a escala comarcal, o dins d'espais naturals protegits, ampliarien aquesta proporció fins al 2,3%. En tot cas, es tracta d'un percentatge ínfim. Per aquest motiu, la seva preservació no té, ni pot tenir, cap incidència negativa en la producció forestal del país, car és irrellevant des del punt de vista productiu.

Les oportunitats de posar en valor els boscos madurs, són múltiples. Alguns valors socials tals com l'educació ambiental, el valor terapèutic, els valors estètics, o de lleure contemplatiu, tenen un potencial econòmic extraordinàriament superior al valor de la seva fusta. Així mateix, aquests boscos ofereixen oportunitats úniques per a la recerca científica, en la mesura que són indrets idonis per estudiar la dinàmica forestal associada a l'envelliment de les masses forestals i la singular biodiversitat que els caracteritza.

Des de les Primeres Jornades de Boscos Madurs (2001) hi ha hagut iniciatives molt interessants i positives a Catalunya:

S'ha elaborat l'Inventari de boscos singulars, que comprèn una mostra representativa dels millors boscos madurs, a escala de Catalunya.

S'ha fet algun inventari de boscos madurs d'àmbit local, com el de la Garrotxa, el del Parc natural de l'Alt Pirineu, el del Montseny, o el de l'espai natural protegit de les Gavarres, amb unes metodologies que, sense ser idèntiques, concorden.

S'han fet estudis taxonòmics i de seguiment en algunes reserves forestals. A la Reserva Natural Nacional de la Maçana de la Serra de l'Albera (el Rosselló), un dels millors referents pirinencs, ja s'han identificat més de 6.800 espècies, de les quals 1.700 corresponen a coleòpters, una diversitat excepcional en el continent europeu.

Mitjançant instruments de custòdia amb la propietat forestal, s'ha impulsat la creació d'un centenar llarg de petites reserves forestals a les comarques gironines (Programa Sèlvans de la Diputació de Girona), al Parc Natural de l'Alt Pirineu i a altres llocs de Catalunya, que sumen més de 2.000 ha i representen la major part de les tipologies forestals del país.

Hi ha molts de propietaris, siguin públics o privats, que volen conservar els boscos madurs, perquè se'ls estimen, conscients que si han arribat fins avui és perquè se'ls havien estimat també els seus avantpassats. En el context de crisi econòmica que patim, també hi ha propietaris proclius a conservar-los com a oportunitat per desenvolupar-hi activitats econòmiques sostenibles

Però també hi ha hagut tendències problemàtiques o negatives

El marc legal actual i les tendències socioeconòmiques actuals no donen cap garantia de salvaguarda per a la majoria dels boscos madurs inventariats a escala nacional.

La comarca de la Garrotxa és l'única on s'ha valorat, quantitativament, la regressió dels boscos madurs. S'ha constatat que, en menys de 10 anys, s'ha perdut, aproximadament, la meitat dels boscos madurs inventariats. Si segueix aquesta tendència, la propera dècada podria veure com desapareixen més de la meitat dels que ara queden, car només un 10%, aproximadament, estan efectivament protegits.

Als altres territoris de Catalunya on hi ha inventaris de boscos madurs, no es tenen dades tan concretes, però la percepció general és que també han patit pèrdues significatives –llevat de les excepcions del Parc Nacional d'Aigüestortes i Estany de Sant Maurici i el Parc Natural de l'Alt Pirineu.

Catalunya no disposa d'un marc legal adequat: no té cap llei de biodiversitat actualitzada, ni una estratègia de conservació de la biodiversitat, i l'Inventari de boscos singulars de 2011, a diferència d'altres inventaris d'elements del patrimoni natural, no té cap protecció legal associada i no s'ha fet públic.

A més, els instruments de gestió forestal tampoc solen reconèixer el valor d'aquests boscos tan excepcionals. La majoria dels boscos madurs tallats aquests darrers anys compten amb instruments d'ordenació forestal que, malauradament, no recullen el seu valor i, per tant, no constitueixen una garantia definitiva de protecció.

Ara bé, una de les principals causes de la destrucció de boscos madurs sembla ser la pèrdua o afebliment del vincle personal entre els propietaris i els seus boscos, especialment pel que fa als boscos madurs situats prop de les masies, que havien estat salvaguardats durant generacions per vincles afectius i emocionals.

És per això que escau recomanar:

A la Subdirecció General de Boscos,

Que trameti l'Inventari de boscos singulars de Catalunya (CREAF, 2011) a tots els serveis territorials i comarcals i als òrgans gestors d'espais naturals protegits, per garantir que s'adoptin mesures efectives i urgents per evitar que es talli cap més bosc madur dels inclosos a l'Inventari.

A la Subdirecció General de Boscos i al Centre de la Propietat Forestal,

- a) Que analitzin tota la planificació forestal vigent en els boscos públics i privats a fi d'identificar els boscos madurs que es troben dins de plans forestals que no els protegeixen, i impulsar-ne la revisió, per garantir-ne la salvaguarda.
- b) Que adoptin les mesures necessàries per tal que, d'ara endavant, els instruments d'ordenació forestal (IOF) incloguin reserves de bosc sense intervenció, sempre que sigui possible, per protegir els espais forestals amb més potencial per esdevenir boscos madurs en un futur.
- c) Que impulsin la planificació de la protecció de la resta de boscos madurs, mitjançant els instruments més adients, inclosos els fiscals.

A totes les parts potencialment interessades,

Que impulsin acords de custòdia amb els propietaris de finques forestals que disposen de plans de gestió forestal que permeten tallar boscos madurs d'importància nacional i comarcal,

A les entitats públiques i privades que poden,

Que donin suport a les entitats naturalistes locals i als centres de recerca del país, per completar els inventaris comarcals dels boscos madurs i inventariar-ne la biodiversitat i els altres valors culturals associats. I promoure la valoració de les aportacions que aquests inventaris locals o comarcals poden fer per completar un futur catàleg de boscos singulars de Catalunya.

A la Institució Catalana d'Història Natural,

Que promogui la creació d'un grup de treball sobre boscos madurs i que, juntament amb la Universitat de Girona, publiqui i difongui les actes i les conclusions d'aquestes Segones Jornades de Boscos Madurs.

A totes les entitats interessades, i també als mitjans de comunicació,

Que impulsin la difusió de tot l'espectre de valors vinculats al patrimoni natural i immaterial dels boscos madurs, i que els comuniquin mitjançant els canals i els llenguatges més adients.